

DE LASTIGE KLEUTER

DE LASTIGE KLEUTER

Of: hoe het breinleren ons helpt om kleuters beter te begrijpen

Betsy van de Grift

Geactualiseerde en herziene heruitgave 2024

Colofon

De Lastige Kleuter

Of: Hoe breinleren ons helpt om kleuters beter te begrijpen.

Copyright © 2024 Betsy van de Grift

Exploitatierechten 2024 @ BETSY VAN DE GRIFT BV

Mei 2024

Cover en illustraties: Steven Witbraad

Druk en bindwerk Probook, Utrecht.

ISBN 978-94-93357-33-4

NUR 847

Dit boek is een herziene, geactualiseerde heruitgave van De Lastige Kleuter uit 2015.

Deze uitgave is auteursrechtelijk en volgens het exploitatierecht beschermd. Noch de inhoud, noch de illustraties mogen zonder toestemming van de auteur en rechthebbende van de exploitatie, BETSY VAN DE GRIFT BV, worden gebruikt of gekopieerd. Daaronder worden onder andere verstaan het gebruik of verspreiden van foto's, screenshots, digitaal of papieren lesmateriaal, blogs of artikelen.

Bij gebruik van of referentie aan (delen van de inhoud) voor professionele of onderwijskundige doelen geldt het recht op naamsvermelding: Grift, van de B. (2024), De Lastige Kleuter; Probook, Utrecht

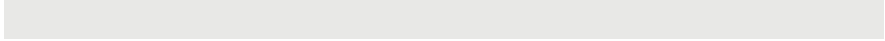
INHOUDSOPGAVE

<i>Opdracht</i>	8
<i>Inleiding</i>	10
1. <i>De breinontwikkeling van jonge kinderen</i>	15
1.1 De productie en ontwikkeling van het brein	15
1.2 Onderweg naar ons slimme brein	23
1.3 Breinfuncties in de kleutertijd	27
2. <i>Leren in de kleutertijd</i>	53
2.1 Reactief en ervarend leren	55
2.2 Patroonherkendend leren	58
2.3 Denkend leren.....	62
3. <i>Gedragsproblemen</i>	65
3.1 Gewoon, maar lastig	65
3.2 Gedragsproblemen	72
3.3 Gedrags- en emotionele stoornissen.....	76
4. <i>Contextueel model voor gedragsproblemen</i>	86
4.1 Talent en temperament.....	88
4.2 Invloeden van thuis	94
4.3 Schoolse invloeden.....	99
5. <i>Gedragsproblemen bij vier- en vijfjarigen in de klas</i>	106
5.2 Vroegsignalering	116
5.3 Omgaan met probleemgedrag in de klas.....	121
6. <i>Lastige kwesties</i>	126
<i>Samenvatting</i>	147
<i>Referenties</i>	150

'What may be seen as illogical, from an external point of view, is only an inadequate understanding of what the world looks like from the internal viewpoint of the behaving person'.

W.W. Purkey and J.M. Novak, 1984.

Invite School Succes. New York, Wadsworth Publishing Co.

OPDRACHT

Op mijn website staat een blog dat heet 'De Nederlandse Vereniging voor Lastige Kleuters'. Ik ben de zelfbenoemde voorzitter van het bestuur van deze vereniging. Die bovendien door mijzelf is opgericht. Kortom: deze vereniging bestaat niet.

Maar met een zekere regelmaat krijg ik via de website vragen van geïnteresseerde lezers, of ik er meer over kan vertellen. Of dat ze lid kunnen worden.

Het spreekt kennelijk tot de verbeelding en dat begrijp ik wel. Praktijkmensen, kleuterleerkrachten in het bijzonder, kunnen het er moeilijk mee hebben. Met sommige kleuters in hun groep.

Ik ontmoette er jaarlijks, via de congressen, lezingen op locatie en bij studiedagen, honderden. En ik merkte het aan de vragen, aan de opmerkingen in de pauzes. Ze zitten met twee dingen in hun maag: enerzijds is dat de gevoelde en opgelegde druk op hun werk en de leerresultaten. En anderzijds is dat hun interne drive, de professionele opvattingen van hoe er met jonge kinderen gewerkt zou moeten worden. Ze staan op deze twee ijsschotsen die bij tijd en wijle gevaarlijk uit elkaar dreigen te schuiven.

De kleuters weten gelukkig van niks, die gaan gewoon naar school, doorgaans meteen als ze vier jaar zijn geworden. Ze passen zich vrijwel allemaal moeiteloos aan, aan de verwachtingen die de schoolse omgeving aan ze stelt. Ze volgen de patronen en leren ze zich eigen maken. Ze spelen, doen werkjes en rommelen soms zomaar wat aan. Ze maken vriendjes en worden voor het eerste partijtje gevraagd. De meisjes maken daar al snel een hele toestand

van, herinner ik me van mijn eigen kinderen. De jongens lopen vaak een meer aardse route, minder praterig, meer doenerig. Ze bewegen door hun leven met beweeglijke argeloosheid. Ze kijken de kat nog even uit de boom lijkt het.

Ongeveer 10-15% zal zich niet zo makkelijk voegen in onze pedagogisch educatieve voorzieningen, zoals we dat graag zouden willen. En daarvan is weer een kleiner deel, 7% ongeveer, anders dan andere kinderen, op een meer zorgwekkende manier.

Eén op de tien kinderen vraagt dus extra aandacht. Aandacht die de leerkracht graag voor ze heeft, ze houdt van alle kinderen evenveel. En ze kent het belang van vroegsignalering, dus ze observeert het (leer-) gedrag en bespreekt het kind met de IB-er.

Maar diep van binnen denkt ze ook, dat als het schoolsysteem misschien iets anders zou zijn, met iets minder kleuters in de groep, wat meer ruimte voor individuele verschillen en aandacht, voor speels leren en met wat minder druk op de leeropbrengst, dat dan de moeilijke kleuters daarvan zouden kunnen profiteren.

Met die leerkrachten in gedachten schreef ik dit boek.

INLEIDING

Schrijven over lastig gedrag bij kleuters, dat vraagt om een zorgvuldige afbakening.

De context waarin dit boek gelezen moet worden is aldus gekozen:

- 1) DLK gaat over kinderen in de leeftijd tussen de vier (ongeveer) en zes (ongeveer) jaar.
- 2) DLK gaat over lastig gedrag van kleuters binnen de educatieve omgeving, dus over de kinderen in de onderbouw van het primair onderwijs.
- 3) DLK gaat over gedrag van kleuters dat ons zorgen baart, waar we het moeilijk mee hebben, maar wat tegelijk ook grotendeels leeftijdsconform is.
- 4) DLK gaat niet over stoornissen of aandoeningen (hoewel er wel een hoofdstuk over gaat).
- 5) DLK is geen opvoedboek voor de thuisomgeving (hoewel de invloed van thuis wel aan bod komt).
- 6) DLK baseert zich voornamelijk op onderzoek en inzichten uit de neurowetenschap; de neurobiologie en neuropsychologie. Maar ook de onderwijskunde is geraadpleegd.
- 7) DLK vertelt over het breinleren van kleuters, gebruikmakend van het breinmodel uit 'Peuteren en Kleuteren'. Lezers daarvan zullen delen uit P&K herkennen.
- 8) DLK bouwt aan een betoog, een pleidooi, voor een geduldige kindvolgende benadering van kleuters in het primair onderwijs.

